

SPISZ - turystyczna perełka między Tatrami i Pieninami

Spisz – skarbiec Słowacji, ma wiele wspólnych cech ze Szwajcarią. Żupę spiską można porównać do szwajcarskiego kantonu.

Spisz jest urzekającym miejscem na letni urlop. Turysta znajdzie tutaj wiele atrakcji i unikalnych miejsc, które sprawią, że nawet kilkunastodniowy pobyt w tym regionie może nie wystarczyć na poznanie wszystkich jego atrakcji.

Spisz jest historycznym regionem na północy Słowacji, którego niewielki skrawek leży także na terytorium Polski. Co ciekawe, przez zgoła 300 lat był on we władaniu królów Polskich, gdyż w roku 1412 miasta spiskie stały się przedmiotem wielkiej transakcji handlowej. Otóż król węgierski Zygmunt Luksemburski popadł w kłopoty finansowe, które pomógł mu rozwiązać król polski Władysław Jagiełło. Za pożyczkę w wysokości 37 tysięcy kóp srebrnych groszy praskich król dostał w zastaw 16 bogatych miast spiskich. Polska utraciła Spisz podczas pierwszego rozbioru.

Spisz otrzymał w darze naprawdę piękną i urozmaiconą przyrodę. Od strony północnej otaczają go potężne i tajemnicze szczyty Wysokich Tatr, które przechodzą przez Tatry Bielskie do wyjątkowej scenerii Pienin z rzeką Dunajec. Od strony wschodniej Spisz okalają Góry Lewockie, których symbolem jest masyw Braniska. Od strony południowej okalają go Rudawy Spiskie, na które napierają fantastyczne turnie i rozpadliny Słowackiego Raju. Zachodnie szczyty stanowią europejski dział wodny. Spiskie rzeki płyną na północ i wschód, liptowskie na zachód. Kręgosłup Spisza tworzą dorzecza rzek Hornad i Poprad, przy czym Poprad jest jedyną słowacką rzeką, która płynie na północ w kierunku Morza Bałtyckiego. Rzeki przyciągają wielu wędkarzy, znowu do nich wróciło życie. Tatry przyciągają alpinistów, w zimie narciarzy, a także zwykłych turystów. Ze względu na świeże górskie powietrze, zbudowano w Tatrach gęstą sieć sanatoriów i zakładów uzdrowiskowych, w których leczy się choroby układu oddechowego. Potężne lasy iglaste, które pokrywają znaczną część Spisza, dają zatrudnienie mieszkańcom, obecnie przyczyniają się także do rozwoju turystyki. Na górskich łąkach i polanach wypasane są owce i bydło, w zimie zaś korzystają z nich narciarze. Na Spiszu tryskają liczne źródła mineralne. Do celów spożywczych wykorzystywana jest woda z Baldoviec i z Nowej Lubowni, woda termalna we Wrbowie jest wykorzystywana do kąpieli, woda lecznicza w Wyźnich Ruźbachach - do leczenia różnych chorób. O tym, że na Spiszu występują liczne chronione gatunki fauny i flory świadczy fakt, że na jego terenie znajdują się - oprócz wielu rezerwatów - aż trzy parki narodowe: Tatrzański, Pieniński i Słowacki Raj.

Na Spiszu od dawna mieszkali ludzie reprezentujący różne grupy etniczne, narodowości i wyznania, przeważnie żyjąc obok siebie w dobrej zgodzie. Od dawna mieszkają tu Słowacy, którzy zawsze stanowili większość mieszkańców. Od XII wieku zaczęli tu przybywać koloniści niemieccy, którzy otrzymywali przywileje od królów węgierskich, na podstawie których powstała nadzwyczaj gęsta sieć wolnych miast i miasteczek oraz rozwinęła się działalność produkcyjna i handlowa. Prawdopodobnie w XII wieku Węgrzy osadzili tu swoich strażników granicznych. Na granicy północnej żyją mieszkańcy, których dialekt jest podobny do języka polskiego, a których zwykło nazywać się góralami. Od XIV wieku wyżej położone tereny

zaczęli zasiedlać Rusini i Ukraińcy, którzy przynieśli ze sobą nie tylko własny język i kulturę, ale też wschodnie chrześcijaństwo. Wreszcie na Spiszu mieszkało wielu Żydów, których głównym ośrodkiem była miejscowość Huncowce. Z upływem czasu zwiększyła się także liczba Cyganów, którzy zamieszkiwali tu już od XV wieku. Mieszkają tu katolicy obrządku łacińskiego i wschodniego, prawosławni, ewangelicy wyznania augsburskiego, było też wielu członków wspólnoty żydowskiej. Różniący się pod wieloma względami mieszkańcy współpracowali zgodnie ze sobą, wytwarzając cenne dobra materialne i kulturalne. W ten sposób wytworzyła się wielonarodowościowa kultura na wysokim poziomie, która wywierała wpływ na poziom kultury środkowoeuropejskiej, stanowiąc jej integralną część.

Spisz jest nadzwyczaj bogatą skarbnicą zabytków artystycznych i historycznych. Cenne pamiątki znajdują się nieomal w każdej wsi a turysta, który chciałby zobaczyć zabytki na poziomie światowym nie musi pokonać więcej niż 100 km. Wartość i bogactwo zabytków przejawia się w tym, że na Spiszu znajdują się zabytki wpisane na Listę światowego dziedzictwa przyrody i kultury UNESCO (Zamek Spiski, Spiska Kapituła, Spiskie Podhradie, Żehra, Dobszyńska Jaskinia Lodowa) Najbogatszym skarbcem zabytków Spisza jest Lewocza. Od średniowiecza do roku 1922 była jego kulturalnym i administracyjnym centrum. Należała do najbardziej znanych królewskich wolnych miast na Węgrzech. Innym wyróżniającym się centrum był Kieżmark. Do niedawna zachował on swój niemiecki charakter, a spośród jego szkół wyróżniało się niemieckie liceum ewangelickie. Duchowym centrum Spisza była Spiska Kapituła. Od końca XII wieku była ona siedzibą spiskich prepozytów, obecnie jest siedzibą spiskiego biskupstwa. Ośrodkiem górnictwa była Gelnica. W czasach współczesnych rozwinęły się i uzyskały duże znaczenie takie miasta jak Spiska Nowa Wieś i Poprad. Wyjątkowy charakter oraz bogatą historię miały także takie miasta jak Stara Lubownia, Podoliniec, Spiska Stara Wieś, Spiskie Włachy i inne. Niektóre z nich należały przez 360 lat do polskiego zastawu.

